

STANISŁAW C. NAPIÓRKOWSKI OFMConv.

INSTYTUT EKUMENICZNY WE FRYBURGU SZWAJCARSKIM

Współczesny ruch ekumeniczny wyraźnie wiąże się z instytutami. Centrum Ekumeniczne Światowej Rady Kościołów w Genewie skatalogowało 50 instytutów ekumenicznych, które powstały w większości w ostatnich latach. Nie wszystkie noszą nazwę instytutu, ale nie nazwa jest tutaj istotna.

Instytuty ekumeniczne można podzielić, ze względu na ich cel, na cztery grupy: 1. Instytuty poświęcone studiom. Mogą być związane z uniwersytetem, np. w Tübingen czy Utrechcie, albo niezależne od uniwersytetu, np. w Strasburgu; 2. Instytuty nastawione na akcję ekumeniczną pojętą zresztą bardzo szeroko: problemy socjologiczne, misyjne, rasowe; konferencje, spotkania, np. w Graymoor-Garrison NY; 3. Instytuty ekumenizmu duchowego: rekolekcje, życie liturgiczne, nabożeństwa ekumeniczne, np. w Rzymie (G. Fallacara); 4. Instytuty dialogu z innymi religiami. Powstają w krajach Trzeciego Świata, gdzie chrześcijanie pozostają w mniejszości. Podejmują studia, ale dużo uwagi poświęcają działaniu i kontaktom, np. w Bangalore (Indie).

Instytut Ekumeniczny we Fryburgu należy do pierwszej grupy: jest instytutem naukowym związanym strukturalnie z uniwersytetem. L'Institut d'Etudes Oecuméniques — taka jest jego oficjalna nazwa, został erygowany 21 VII 1964 r.; powstał z inicjatywy H. Stirnimanna OP, profesora apologetyki, w okresie 1968/69 — kwiecień 1971 rektora uniwersytetu fryburskiego, i dotąd pozostaje pod jego kierownictwem.

1. Statut

Statut Instytutu został przyjęty przez wydział teologii uniwersytetu fryburskiego 19 VI 1964 r. i zatwierdzony przez władze kantonalne Fryburga 21 VII 1964 roku.

Celem Instytutu jest rozwijanie studiów poświęconych problemom wynikającym z braku jedności między wierzącymi w Chrystusa. Chodzi o uświadomienie sobie wspólnych początków, o analizę przyczyn rozbieżności i o poszukiwanie dróg do wzajemnego zbliżenia. Do osiągnięcia tego celu mają służyć: 1. dokumentacja naukowa, 2. konferencje i spotkania, 3. seminaria i specjalistyczne wykłady.

Sprawę włączenia Instytutu w strukturę uniwersytetu statut rozwiązał w sposób następujący: Instytut jest podporządkowany wydziałowi teologicznemu. Program studiów i wykładów na każdy semestr ma być przedkładany wydziałowi. Kierownictwo Instytutu składa się z dyrektora, reprezentanta wydziału i dwu lub trzech innych członków o odpowiednich kwalifikacjach naukowych. Dyrektorem winien być zasadniczo kierownik katedry teologii fundamentalnej. Reprezentanta wydziału teologii wybiera tenże wydział. Dyrektor i przedstawiciel wydziału dobierają sobie pozostałych członków kierownictwa. Członkowie kierownictwa, z wyjątkiem dyrek-

tora, wybierani są na 5 lat. Dyrektor winien przygotować wytyczne odnośnie do działalności Instytutu. Sprawy nie uregulowane przez statut rozstrzyga kierownictwo większością głosów. W przypadku równej ilości głosów za i przeciw, rozstrzyga dyrektor. Może on też mianować doradców i współpracowników naukowych, jak również eksperta do spraw finansowych. Statut radzi powoływać na te stanowiska, jak też do kierownictwa, odpowiednich ludzi również spoza Fryburga. W razie ukonstytuowania się w Szwajcarii innych podobnych instytucji, kierownictwo nawiąże z nimi współpracę. Sprawy lokalowe rozwiązuje uniwersytet.

Seminaria i wykłady dostępne są zarówno dla studentów immatrykulowanych, jak i dla nie immatrykulowanych do wydziału teologii. Pierwsi zapisują się u dyrektora jedynie ze względu na te wykłady i seminaria, które nie figurują w programie wydziału teologii; drudzy — by uzyskać prawo uczestnictwa we wszystkich zajęciach.

Instytut może wydawać dyplomy tym studentom, którzy uczestniczyli w seminariach i wykładach wyznaczonych przez dyrektora. Nie wspomina się o egzaminach.

Pod względem finansowym Instytut opiera się na zwyczajnych kredytach kantonalnych. Statut przewiduje taksy wpisowe i opłaty za uczestnictwo w wykładach oraz seminariach, ale wprowadzenie ich pozostawia do woli dyrektora, a ten nie korzysta dotąd ze swego uprawnienia. Zarząd finansami spoczywa na kierownictwie, które corocznie zdaje sprawozdanie Dyrekcji Nauczania Publicznego.

2. Działalność

Jak w praktyce funkcjonuje Instytut? Niestety, brak rocznych sprawozdań z okresu od 1967/68 (dyrektor został rektorem uniwersytetu, a będąc administratorem trudno mieć czas na sprawy pozaadministracyjne). Na szczęście, przed objęciem rektorstwa zdążył przygotować sprawozdania roczne z lat 1965/66-1966/67, które pozwalają odtworzyć obraz pracy Instytutu.

W r. akad. 1965/66 kierownictwo składało się z następujących osób: prof. Stirnimann — dyrektor, prof. J. D. Barthélemy OP — przedstawiciel wydziału teologii, G. Bavaud, prof. seminarium duchownego we Fryburgu, prof. R. Erni z Lucerny oraz H. Deschenaux, prof. prawa cywilnego i handlowego uniw. we Fryburgu. Współpracownikami naukowymi zostali: H. U. von Balthasar z Bazylei, E. Chavez, prywatny docent i proboszcz z Genewy, prof. J. Feiner z Coire, konsultant rzymskiego Sekretariatu do Spraw Jedności oraz O. Karrer z Lucerny. Instytut zatrudniał asystentów: H. Höflingera OFM Cap., licencjata teologii — do 30 IV 1966, a od 15 V 1966 Ph. Reymonda, doktora teologii, prywatnego docenta z Genewy i współpracownika Ekumenicznego Przekładu Biblii oraz dwu asystentów pomocniczych: M. Molyneux i M. Cuenin OP. Etat sekretarki objęła pani H. Wider-Boos, która pracuje nadal na tym stanowisku.

W ciągu roku akademickiego odbywały się wykłady specjalistyczne w wymiarze 4 godzin tygodniowo — przez cały rok. Wykłady prowadzili: Bavaud na temat *Dekretu o ekumenizmie* (1 godz. tyg., oba semestry), Erni — *Kościół Wschodnie. Zagadnienia wybrane* (2 godz., oba sem.), Stirnimann — *Zagadnienia wybrane z teologii ekumenicznej* (1 godz., oba sem.). Seminaria prowadził C. E. O'Neill, prof. fryburskiego Albertinum, oraz Stirnimann. Pierwszy obrał temat *Konstytucja o Kościele. Aspekty ekumeniczne* (1 godz., jeden sem.) oraz *Chrzest dzieci w teologii protestanckiej* (1 godz., jeden sem.), drugi natomiast *Spór między Bultmannem a Cullmannem* (1 godz., oba sem.).

Staraniem Instytutu, w styczniu 1966 r., podczas Tygodnia Jedności pastor

M. Boegner, były prezydent Światowej Rady Kościołów, wygłosił odczyt nt. *W czym leży problem jedności po drugim Soborze Watykańskim?*, a Karrer mówił o *Kościele w stadium posoborowym*. Y. Congar wygłosił w maju 1966 r. referat *Św. Tomasz wobec eklezjologii współczesnej*, a w grudniu 1966 r. prof. J. Hamer, sekretarz-adiunkt rzymskiego Sekretariatu do Spraw Jedności Chrześcijan mówił na temat soborowej *Deklaracji o wolności religijnej*. Zorganizowano też kilka interesujących spotkań: z P. Verghese z Światowej Rady Kościołów, dyrektorem departamentu „Action Oecuménique”, który zreferował zagadnienie *Reakcja prawosławnych na Konstytucję o Kościele*; z P. Vogelsangerem z Zurychu nt. *Problemy współżycia między wyznaniem*; z prof. J. J. von Allmenem, dziekanem wydziału teologii w Neuchâtel, który wspólnie z F. Christem, asystentem prof. O. Cullmanna z Bazylei, omówił książkę tego ostatniego *Zbawienie jako historia*. Nadto Instytut przeprowadził cykl wykładów *Wprowadzenie do zagadnień ekumenicznych* w trzech klasach liceum św. Michała we Fryburgu.

W obszernych i pięknych pokojach Instytutu (rue de Morat 262, 1700 — Fribourg/Suisse) odbyło się ekumeniczne spotkanie Komisji Kontaktów Federacji Kościołów Protestanckich w Szwajcarii z Kościołem Rzymskokatolickim w Szwajcarii, a Komisja ekumeniczna szwajcarskiego episkopatu rzymskokatolickiego obrała sobie pomieszczenia Instytutu na swoją siedzibę.

Biblioteka uniwersytecka (zarazem kantonalna) wydzieliła dla Instytutu podstawowe pozycje ekumeniczne, co stało się początkiem osobnego ekumenicznego zbioru. Poważne dotacje kantonalne umożliwiły nie tylko zaangażowanie pracowników, ale również prenumeratę i zakup literatury ekumenicznej. W maju 1971 r. zbiory ekumeniczne Instytutu liczyły ok. 5 000 woluminów.

Od samego początku przystąpiono do tworzenia dokumentacji ekumenicznej (le catalogue de recherche), przeznaczonej przede wszystkim dla pracowników Instytutu, profesorów i doktorantów, ale udostępnianej również innym. Sporządzono alfabetyczny katalog publikacji ekumenicznych z okresu powojennego (książki i artykuły) oraz zainaugurowano prace nad katalogiem systematycznym (obecnie pracę zakończono). Pracę ułatwiają najnowsze maszyny do pisania i kopiarki, które umożliwiają powielenie całych partii katalogu dla osób prywatnych czy innych instytutów ekumenicznych.

W r. akad. 1966/67 Bavaud wykladał *Wspólne punkty doktryny Vaticanum II i deklaracji Światowej Rady Kościołów* (1 godz., jeden sem.) oraz *Punkty wspólne konst. „Lumen gentium” i deklaracji eklezjologicznych Światowej Rady Kościołów* (1 godz., jeden sem.); Erni prowadził wykłady nt. *Zagadnienia wybrane z teologii wschodniej* (2 godz., jeden sem.), a Stirnimann — *Zagadnienia wybrane z teologii ekumenicznej* (1 godz., dwa sem.). Na seminariach Bavaud omawiał teksty Soboru oraz Światowej Rady Kościołów nt. wolności religijnej (1 godz., dwa sem.), O'Neill obrał sobie teologię P. Tillicha (1 godz., jeden sem.), S. Pfürtner zajął się sprawą pewności zbawienia według św. Tomasza i Lutra (1 godz., jeden sem.) oraz dyskusją nad książką J. A. T. Robinsona *Honest to God* (1 godz., jeden sem.), a Stirnimann podjął temat *Tradycja według Vaticanum II („Dei Verbum”) oraz Konferencji Montrealskiej (raport „Ecriture, tradition et traditions” — 1 godz., oba sem.)*.

W Tygodniu Jedności w Aula Maxima przemawiali: A. Jepsen, prof. egzegezy ST uniw. w Greifswald (NRD) oraz Barthélemy, prof. egzegezy ST we Fryburgu. Pierwszy obrał temat *Stary Testament jako kanon oraz jego znaczenie dla jedności chrześcijan*, drugi — *Czy Biblia może zjednoczyć?* Na zakończenie Tygodnia prof. Stirnimann oraz pastor Reymond przewodniczyli nabożeństwu ekumenicznemu w Aula Maxima uniwersytetu.

Na specjalne zaproszenie przybyli z wykładami Ch. Moeller, podsekretarz Kon-

gregacji Doktryny Wiary, który wygłosił referat nt. *Posoborowe perspektywy ekumeniczne* oraz G. D. Kilpatrick, prof. egzegezy Nowego Testamentu uniwersytetu w Oxfordzie, który omówił współczesną reformę liturgiczną w Anglii. Odbyły się też dwa seminaria nadzwyczajne: jedno po odczycie Jepsena poświęcone problemowi *Kanon starotestamentowy a kanon wewnątrz kanonu Starego Testamentu*, drugie pod wspólnym kierownictwem H. Dürra, prof. teologii praktycznej z Bern, i A. Müllera, prof. teologii pastoralnej we Fryburgu. W pierwszym wzięło udział kilku profesorów: S. Amsler z Lozanny, J. Amstutz z Schoeneck, Barthélemy z Fryburga, Jepsen, Reymond z Genewy, G. Schelbert z Choeneck, R. Schmid z Lucerny i Stirnimann. Drugie seminarium nt. *Kościół a Słowo Boże według Vaticanum II*, przeznaczone dla studentów wydziału teologii w Bern i Fryburgu, połączono z ćwiczeniami homiletycznymi.

W r. akad. 1970/71 Instytut prowadził następujące wykłady: a) w pierwszym semestrze: *Reakcja protestantów na teksty soborowe* — Bavaud (1 godz.), *Polityka cesarska i polityka kościelna na pierwszych soborach powszechnych* — Dirk van Damme (1 godz.), *Zagadnienia wybrane z teologii współczesnej: J. Pelikan, W. Nicholls* — O'Neill (1 godz.), *Teologia hermeneutyczna: związek między błędnym rozumieniem eschatologii a myśleniem historycznym* — J. Siegwart (2 godz.); b) w drugim semestrze: *Prymat rzymski w początkach Kościoła* — O. Perler (1 godz.), *Podobieństwa teologii katolickiej i protestanckiej w nauce o objawieniu po Vaticanum II* — Bavaud (1 godz.), *C. Hartshorne — J. B. Cobb: teologia procesu* — O'Neill (1 godz.). Seminaria prowadził O'Neill (1 godz., oba sem.), wiążąc ich tematykę z wykładami oraz Pfürtner nt. *Teologiczno-moralna problematyka w ekumenizmie. Informacja i dokumentacja* (1 godz., jeden sem.) i Stirnimann — D. Wiederkehr nt. „Unfehlbar — eine Anfrage”, książka H. Künga (1 godz., drugi sem.).

Instytut wydał pięć tomów studiów *Oekumenische Beihefte*. T. 1 w 1968 r.: *Christliche Ehe und getrennte Kirchen*; t. 2 w 1968: *Einheit und Erneuerung der Kirche*; t. 3 w 1970: *Kirche im Umbruch der Gesellschaft*; t. 4 w 1971: *Oekumenische Erneuerung in der Mission* i t. 5 w 1972: *Interkommunion*. Wszystkie ukazały się w Paulusverlag, Freiburg Schw.

*

Uderzające zjawisko powstawania coraz to nowych instytutów ekumenicznych stoi w związku z wyraźną wolą zarówno Światowej Rady Kościołów, jak i najwyższych czynników w Kościele rzymskokatolickim. Ten ostatni jednoznacznie określił swoje stanowisko w *Dyrektorium ekumenicznym* (cz. II, nr 85): „Dialog i akcje ekumeniczne będą wspierane przez tworzenie — z aprobatą właściwej władzy — instytutów czy centrów ekumenicznych w różnych miejscach i w różnych krajach, odpowiednio do okoliczności i stanu rzeczy. Instytuty te czy — jak je nazywają — centra, będą tworzone albo niezależnie od jakiegokolwiek wydziału, albo w łączności z nim, albo we współdziałaniu z istniejącymi wydziałami czy uniwersytetami”.